

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-ovo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 15.

V Ljubljani, 1. avgusta 1882.

XXII. leto.

O izboljšani današnje vzgoje.

(Franjo Gabršek.)

Napredek človeštva pojavlja se užé od nekđaj takó očevídno, da mu moremo s pomočjo zgodovine skoraj korak za korakom slediti. V vsakem stoletji storila je omika človeštva precejšen korak naprej, in vsi ti koraki so v takó tesnej zvezi mej sabo, da je skoraj nemogoče njih pojedine pojave natanko zaznamovati. Rod za rodom je minol, a njihova telesna in duševna svojstva niso zatonila v večno pozabljivost, marveč so prešla od roda na rod v novem svitu in v novej jakosti. Duševne sile, katere si je kak rod priboril, postale so lastnina vsega poznejšega človeštva do današnjega dné, in vsak dedni delež je glavnic, h katerej se v teku zdanjega rodú polagajo obresti v ta namen, da bi naslednji rod podedoval tem večjo glavnic, katero naj bi zopet bodočim rodovom pomnoženo ostavil. S to neprestano množitvijo glavnice postaje torej človeštvo vedno bogatejše in modrejše, ter si ustvarja vedno novih telesnih in duševnih sil v dosego svojega smotra. To se godí še dandanes, in vsak trenotek moremo videti, kako zdanji človeški rod nadkriluje vse prejšnje duševno delovanje. Zato ne moremo pritrditi onim, kateri pravijo, da je bilo človeštvo v prejšnjih časih boljše in nrajnejše, nego je zdanje.

Sosebno pa se šoli marsikaka krivnja zdanje domnevane popačenosti človeštva predbacuje, in večkrat se celó dvomi, da bi bila ona v resnici človeštvo na višjo stopnjo sreče, blagostanja in nrajnosti dovéla.

Da sta národna nrajstvenost in šolski pouk v nekej tesnej zvezi, tega pač ne bode nikdo zanikoval, kajti šola ne skrbi le za razširjenje véd in umetnosti, marveč hoče, da se njeni vzgojenci harmonično vzobrazujó, da se njih volja, njih srce in njih razum jednako merčno razvijajo. Ako torej pritrdimo temu prizadevanju národne šole, potem tudi ne bomo mogli reči, da bi bile duševne sovršenosti prejšnjih rodov bolj razvite in popolnejše kot so današnjega rodú. Da se je v obče kaj tacega moglo misliti, izvira odtod, ker človeštvo, katero samo sè sabo ni nič več zadovoljno, smatra kaj rado preteklo stanje za boljše in srečnejše od zdanjega. A pri tem se pozabi zgodovine, katera nam dosta jasno priča, da se je sè šolskim poukom marsikaj na bolje obrnilo, zvlásti pa, da se je moralično življenje mej národom na mnogo višjo stopnjo sovršenosti povzdignilo. Se vé, da popolnosti v tej zadevi še ne moremo iskati, kajti kako li bi mogel kak rod popolen biti, ko pa se še vedno razvija in ker v njem še ni utihnilo hrepenenje po boljšem materijalnem in duševnem stanji. To hrepenenje izvira iz duševnih svojstev, in čim višje so ta razvita, tem bolje se človek bliža onemu večno pravemu smotru, kateri nam je Bog postavil kot vzor sovršenosti.

Dokler pa se ne odstranijo vsi dvomi o нравstvenej moči národnega šolskega vzobrazovanja, toliko časa se bode od nekaterih strani še vedno dvomilo o dvomljivem vspehu národne šole, ter se jej bode marsikaj izpodtikalo, česar ona nikakor in nikoli ne name-rava, ali pa, kar si z vso močjo izboljšati prizadeva. Če pa hočemo te dvombe o povoljnem vspehu národne šole razpršiti, treba nam je najprej roko na srce položiti ter se vprašati, ali ima naše teženje po jedino pravej vzgoji tudi takšen vspeh, kakeršnega se od vzgoje pričakuje. In če temu ni tako, vprašati se nam je, kje tiči zapreka temu plodonosnemu vzobrazovanju, in kako bi se jej v okom prišlo?

V obče se mora priznati, da je naše teženje po vzvišenem smotru užé mnogo sadú obrodilo, in da se je občno stanje človeštva dokaj izboljšalo. Národ je postal vsaj toliko omikan, da je izpoznal dobroto, katera mu dohaja od národne šole in od národnega učiteljstva. Tudi нравstveno stanje človeštva se je mnogo izboljšalo, o čemer nam jasno pričajo statistični podatki o raznih zločinstvih, katera se čedalje bolj manjšajo. Iz tega je torej razvidno, da národna šola mogočno vpliva na нравstveno stanje človeštva. Čim popolnejša in jednostavnejša bode vzgoja, tem višjo stopnjo нравstvenosti bode človeštvo doseglo.

Če more užé do zdaj národna šola tolikšen vspeh zabelézati, tem bolje nas mora to izpodbujati, da tudi na dalje in to še v povečanej meri marljivo delujemo na povzdigi národnega blagostanja in národne нравstvenosti. Zvlasti pa naj se národna šola vedno in vedno bojuje proti vsakej sebičnosti, dobičkariji, vlastnej modrosti in svojeglavnosti, proti vsem razvadam človeštva; vzgaja naj moralično zavestne in značajne otroke, ker le tako postala bode v resnici učiteljica in voditeljica národa in njega otrók. V obče pa naj se pouk in vzgoja oslanja na idealno, vzvišeno stališče; vender se je pri tem ogibati vsake skrajnosti, kakor bodem pozneje razložil. Pouk bodi neprisiljen, prostodušen; vzgoja naj se reši vseh predsodkov. Še le potem se bode moglo reči, da ne le vednost, ampak tudi omika t. j. нравstvenost, blagočestje, človekoljubje — napreduje in se pomno-žuje. To pa se bode tem bolje in tem izdatnejše godilo, čim bolje bode šola učence napeljevala, da v sebi zatirajo in premagujejo strasti in razvade. Sosebno naj bi se vplivalo na mišljenje in hotenje gojencev, kajti harmonično izobražen bode človek le tedaj, če bode njegovo mišljenje, hotenje in čuvstvovanje mej sabo v popolnem soglasji, če on sam svoje življenje in delovanje z mišljenjem v soglasje spravi, tako da bode vse njegovo mišljenje, govorjenje, čuvstvovanje in hotenje v jedno celoto zlito. Človeku je pač treba, da se vsaj toliko oprostí vnanjega vpliva, da prosto poredí svojo voljo ukazu in dolžnosti. Če pa hoče to doseči, mora najprej svoje dolžnosti v vseh položajih živjenja jasno in do-ločno izpoznati, ter mora tudi v notranjosti pripravljen biti, da jih v vseh okolinostih iz-vršuje. Nравstvenost se mora pretvariti v gojenci v osobno življenje, čuvstvo dolžnosti se mu mora razviti, značaj vzobraziti. Sicer vémo, da značaj še le v teku časa in z leti dozori, da je navadno do 30. leta še omahljiv ter se še ni trdno vzobrazil; še le s 40. letom postane dosta trden in trajen. A smer do značajnosti se mora človeku užé zgodaj odkazati; pred vsem pa je treba človeka užé zgodaj vsemu dobremu privaditi. Le tako bode pripravljen na vse boje v življenji, in izkušnja bode poučenemu človeku najboljša učiteljica in dobro izkusilo njegovega mišljenja. Pač je človek, kakor pregovor pravi, to, kar ga storí pouk. A prava sreča človeška, pravo blagostanje národa cvetè in vspešno napreduje le na podlogi нравstvenosti in natančnega izpolnjevanja dolžnosti.

Ako se bode národna šola trudila, da učence na takov način vzgojuje, potem se ni bati, da bi se jej moglo še česa očitati, kajti ona je storila svojo dolžnost, ona je vpo-rabila vsa sredstva, da iz človeka storí — človeka. Pri večini otrók se je národnej šoli užé do zdaj posrečilo, da je dosegla dovoljen moraličen vspeh. A pri vseh še ne. To

pa izvira od različnosti pojedinca, kateri se narodnej šoli v vzgojo prepuščajo. Kakor ne ugaja jedno in isto zemljišče vsakej rastlini, tako tudi pri različnosti duševnih svojstev in moralične vzobraženosti pojedinih otrok ni mogoče vseh jednako vzgajati. Zato pa se narodna šola trudi, da se kolikor mogoče ozira na individualnost otrok; tej individualnosti pripravlja primerne hrane. Če pa tudi tukaj zaželjeni uspeh večkrat izostane, tiči krivda v taci faktorjih, katerih učitelj in vzgojitelj nema v svojej oblasti, kot so dom, roditelji itd.

Vsem opoviram prave vzgoje v okom priti, je v resnici težka naloga. A ker se zvlasti dandanes od učiteljstva marsičesa tirja, česar se le z združenimi močmi doseči more, zato naj vzgojitelj skrbi, da kolikor móči pridobiva te faktorje za-se, da odstrani vse, česar bi ga moglo pri vzgoji opovirati. Najlažje polje vzgojevanja ima pač vzgojitelj nepokvarjenih otrok, ker ti so vzprijemljivi za vse dobro in pravo. Težje je izhajati s popačenimi otroci, katere je dom izpridil. Zvlasti pa je težka naloga vzgajati otroke omikanih krogov, ker ti hočejo otroke ali po svoje vzrejene imeti, ali pa se za vzgojo svojcev malo ali nič ne brigajo.

Kaj pomaga, če šola še tako lepe nauke vceplja v otroška srca, če jih pa dom potem ne nadaljuje, ne razširjuje, če dom vedé ali nevedé razdira ono, kar je šola z največjim trudom postavila. Ker pa je temu čedalje bolj tako, in ker se čedalje bolj vsa otroška vzgoja le ubogej mučenici, šoli, prepušča, zato se ne smemo čuditi, ako vkljub napredovanju človeštva in vzgoje opažamo toliko protislovja mej prizadevanjem in mej uspehi vzgoje. To protislovje nahaja se v obče povsod, zvlasti pa po mestih. Da bi se temu v okom prišlo, treba je izdatnejše pomoči onih faktorjev, kateri so v to poklicani: obitelji, cerkev in država. Cerkev in država res skrbita za povzdigo vzgoje, a tū pa tam morda še premalo. Ne tako pa obitelj, rodbina ali družina kot najglavnejši faktor pri vzreji otrok.

(Konec pride.)

Opomnje pedagogične, didaktične in metodične.

I. L.

Namen naših ljudskih šol je na tanko odločen že v 1. §. državne šolske postave s 14. maja 1869. l. Ta se glasi: „Ljudski šoli je naloga, odrejati otroke, da bodo npravni in pobožni, razvijati jim duševne moči, oskrbovati jih z znanostmi in vednostmi potrebnimi, da se lahko v življenji dalje omikajo, in dati jim pravi navod, postati prida ljudje in vrli državljani“.

Prva naloga je torej ljudskemu učitelju vzgoja otrok, katera ima ostati vodilna misel pri poučevanju na vseh stopnjah. Moralična vrednost človeka mora biti učitelju smoter njegovega truda, t. j. prizadevati se mu je, da vzbuja, ohrani in okrepi v učencu naj prvo odločno zavest o moralični vrednosti vsakega državljana, da vtrdi v njem to prepričanje, da človek izgubi vso vrednost, kakor hitro je izgubil lepe npravne čednosti. „Blag, odkrit značaj“, pravi §. 21. šolskega in učnega reda, „je namen vsemu odgojevanju“. Zato je učitelju paziti na lepo npravno in naravno vedénje in govorjenje pri mladini, paziti mu je, da vzbuja in ohrani v njih čut do dolžnosti in pravice, čut do prave časti in čistega poštenja, da v njih ogreva ljubezen do ljudi in domovine in usmiljenje do živali. Učitelj mora pred vsem térjati od učencev strogo pokorščino in gledati, da uživa vedno in neprenehoma naj večje spoštovanja svojih učencev. Gojiti mu je vse lepe čednosti, katere lepšajo mlade in stare, kakor lepe cvetice vrt in travnik: nehlinjeno pobožnost, snažnost, red, uljudnost, postrežljivost, prizanesljivost, miroljubnost, delavnost. V šoli mora térjati mir, red, pazljivost in ubogljivost. Da vse to doseže, posluževati se sme vseh po umni pedagogiki pripoznanih in po postavah privoljenih pri-